

Ա. Կլայեցոյ թղթին հրատարակութիւնը սկզբնաւորութիւնն է արդիւնաւոր ձեռնարկի մը. Բժպ. Յ. Թօփճեան մտադիր է ի լոյս ընծայել ուրիշ եկեղեցական մասնագորական կարեւոր վաւերագրեր:

Եւրոպայի մէջ քանի՞ օրաթերթեր կան՝ որ զբաղին ձեռագրաց մէջ թաղուած գրութիւնները հրատարակելով և ուսումնասիրելով. արժանի է արձանագրուելու այս երեւոյթը, որ այնքան ուրախալի է, և այնքան պատուաբեր հայ լրագրութեան:

Խ.

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ ՄԸ

Հարցմունք Աղլկան վէպի քննութեան մէջ Բազմավիպ, (1906 թիւ 7) զբաւ էի (էջ 346) թէ Եփեսոսի եօթն Մանկանց պատմութիւնը կը ճանչնայ նաեւ թէ՛վէտ. տուտի հեղինակը, զօր եօրե քննացողներ կը կոչէ: Հ. Ալիշան, Սիսուանի մէջ, (էջ 69) անդրազոյն տեղեկութիւններ կու տայ այս եօթն քննացողներուն վրայ, որոնցմէ կը տեսնուի թէ քրիստոնէիցմէ անցած է Արարացւոց այս աւանդավէպը:

« Ի կողմ կճախառն քարաբլրոյ միոյ, յաւմէ գետոյն, իբր երեք ժամուք կամ տասն մղոնաւ հեռի ի քաղաքէն (Տարսոնի), է քարայր մի ստորերկրեայ քառակուսի կամարածեւ ի վերոյ, ուխտատեղի մահմէտականաց, չոր և իշեւանին սանդղոց, համարաւելով տեղի ննջման եօթանց ոմանց, հանգոյն քրիստոնէից աւանդութեան զեօթն մանկանց Եփեսոսի, և մի ի մեծագոյն կամ սրբազոյն ուխտից համարի առ նոսա. ուր և բազում զենմունս զառանց առնեն, ու տեղով և բաշխելով աղքատաց: Աւանդի ի կուրանի՝ երկարամայն ննջուաւ սոցին յանարեւ քարայրին, յորոյ մուտս տարածեալ պահապան կայր շուն և հալածէր զմերձեցեալսն. յաւելուն մեկնիչք նոցին՝ եթէ ոմանք երիս, այլք հինգ և ոմանք եօթն ասեն զենջողսն, զատ ի շանէն, այլ

ստոյգն սակաւուց յոյժ գիտելի է, և թէ չէ պարտ վասն այնր հարցանել զքրիստոնեայս: Զարդիս զլեւանն կոչեն ճեպէլէ-քեհիփ կամ Ասպ-իւլ-քեհիփ (որ Թարգմանի բնակիչք քարայրի, զորմէ երկար ճառէ կուրանն ի սուրայն ԺԼ). և առ երկ կառուցեալ է մզկիթ մի փոքրիկ ծախիւք մօր Թագաւորացն Ապտուլ Մէճիտի և Ապպի Ազիզի, և տնկունք դադարք ուխտաւորաց և ուղեւորաց: Աւանդեն ոմանք յայլազգեացն՝ Խօթանց կամ չորից հսկայից ի Լամբրունէ իշեալ երբեմն վասն հարկս պահանջելոյ ի քաղաքացեաց Տարսոնի, և նախ մտեալ ի քարայրս յայս՝ յուտել և յարբենալ, և ի ըուն մտանելով թմբեալ մեալ զամս 150 կամ 200, և ի զարթնուն՝ տեսանել մեծամեծ փոփոխութիւնս հանդիպեալ յայն միջոց ժամանակի, և հրամանաւ այն ժամու տիրոջ Թագաւորին՝ (որ ջնջեալ էր զցեղ հսկայիցն), ի նմին այրի դադարել նոցա մինչև ցմահ իւրեանց, դարմանելով ոռնկօք որ կարգեցան նոցա, հօտ մի խաշանց. և փորել իւրեանց զերգմանս ընդ գետնաւ »:

Այս կտորին մէջ երկու կէտ կը հաստատեն թէ Եփեսոսի եօթն մանկանց պատմութենէն ծագումն առած է արաբական եօթն քննացողաց աւանդավէպը. առաջինը որ կուրանի մէջ կը յիշուի. այս հանգամանքը կը ցուցնէ թէ Արարացւոց ըով ալ հնուց ի վեր մտած է այս աւանդութիւնը. երկրորդը որ նոյն կուրանը կ'արգիլէ որ չհարցնեն քրիստոնէից քննացողներուն ստոյգ թիւը. այս կը ցուցնէ որ կուրանը գիտէ թէ քրիստոնեայք ալ ունին նոյն աւանդութիւնը, որուն վրայ կրնան ալ աւելի ստոյգ տեղեկութիւններ տալ: Արդ զեւ աւելի որոշ կը տեսնուի որ Հարցմունք Աղլկան վէպին մէջ յիշուած եօթն մանկունքը արգելք մը չեն գրուածքին արաբացի հեղինակ մը ունենալուն և Հագարումէկ գիշերներու շարքին վերաբերելուն:

Հ. Ն. ԱՆԿՐԻԿԱՆ